

VNITŘNÍ TRH S ENERGIÍ

Za účelem harmonizace a liberalizace vnitřního trhu EU s energií jsou od roku 1996 přijímána opatření, která se zabývají přístupem na trh, transparentností a regulací, ochranou spotřebitele, podporou propojení a dostatečnou úrovní dodávek energie. Cílem těchto opatření je vybudovat konkurenceschopnější, flexibilní a nediskriminační trh EU s elektřinou zaměřený na zákazníka a s tržními cenami za dodávky. Posilují a rozšiřují tak práva jednotlivých zákazníků a energetických komunit, řeší energetickou chudobu, vyjasňují úlohy a povinnosti účastníků trhu a regulačních orgánů a zaměřují se na bezpečnost dodávek elektřiny, plynu a ropy, jakož i na rozvoj transevropských sítí pro přepravu elektřiny a plynu.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Články 194 a 114 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU).

CÍLE

K dokončení vnitřního trhu EU je v odvětví energetiky nezbytné odstranit řadu zábran a překážek obchodu, ve větší míře sjednotit daňové a cenové politiky a opatření týkající se norem a standardů a vytvořit předpisy v oblasti životního prostředí a bezpečnostní předpisy. Cílem je vytvořit fungující trh a zajistit spravedlivý přístup na trh a vysoký stupeň ochrany spotřebitele, jakož i dostatečnou úroveň propojení a výrobní kapacity.

DOSAŽENÉ ÚSPĚCHY

A. Liberalizace trhu s plynem a elektřinou

V 90. letech, kdy byla většina vnitrostátních trhů s elektřinou a se zemním plynem stále ovládána monopolně, se Evropská unie a členské státy rozhodly tyto trhy postupně otevřít hospodářské soutěži. První směrnice o liberalizaci (první energetický balíček) byly přijaty v letech 1996 (elektřina) a 1998 (plyn) a do právních systémů členských států měly být provedeny do roku 1998 (elektřina) a 2000 (plyn). Druhý energetický balíček byl přijat v roce 2003 a jeho směrnice měly být do vnitrostátního práva členských států provedeny do roku 2004, přičemž některá ustanovení vstoupila v platnost až v roce 2007. Průmysloví spotřebitelé i domácnosti si nyní mohli své dodavatele plynu a elektřiny svobodně zvolit z širší nabídky konkurenčních podniků. V dubnu 2009 byl přijat třetí energetický balíček, který pozměnil druhý balíček, položil základy pro vytvoření vnitřního trhu s energií a má za cíl vnitřní trhy s elektřinou a plynem ještě více liberalizovat.

B. Další postup

Jak bylo oznámeno ve strategii energetické unie ([COM\(2015\) 0080](#)), předložila Komise dne 30. listopadu 2016 soubor legislativních návrhů na nové uspořádání trhu EU s energií, aby spotřebitelům poskytla bezpečnou, udržitelnou, konkurenceschopnou a cenově dostupnou energii. Balíček „Čistá energie pro všechny Evropany“ ([COM\(2016\) 0860](#)) si klade za cíl provést energetickou unii a zahrnuje energetickou účinnost, energii z obnovitelných zdrojů, uspořádání trhu s elektřinou, bezpečnost dodávek elektrické energie a pravidla správy energetické unie. Za účelem dokončení vnitřního trhu s energií navrhla Komise opatření ve směrnici o elektřině ([COM\(2016\) 0864](#)), nařízení o elektřině ([COM\(2016\) 0861](#)) a v nařízení o rizikové připravenosti ([COM\(2016\) 0862](#)).

Návrh směrnice o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou ([COM\(2016\) 0864](#)) přepracovává směrnici 2009/72/ES. Tento návrh se zaměřuje na tyto aspekty:

- Jasnější a častější faktury za elektřinu: odběratelé elektřiny by si mohli s pomocí certifikovaných nástrojů pro porovnávání svobodně vybrat dodavatele nebo sdružení, aniž by jim byly účtovány poplatky za jejich změnu, a rozhodnout se pro smlouvu s dynamickým určováním ceny či inteligentní měřič.
- Ochrana chudých nebo zranitelných zákazníků: členské státy by byly povinny poskytovat cílenou ochranu na základě monitorování a vykazování počtu domácností trpících energetickou chudobou.
- Otevření trhu novým subjektům: sdružení by se mohla podílet na maloobchodním trhu; místní energetické komunity by měly právo zapojovat se do lokální výroby energie, distribuce, sdružování, skladování a energeticky účinných služeb a měly by přístup na všechny organizované trhy; členské státy by regulovaly výměnu údajů mezi účastníky trhu.
- Usnadňování elektromobility: členské státy by musely usnadňovat připojování dobíjecích stanic pro elektrická vozidla k elektrické distribuční síti a otevřít vlastnictví a provoz těchto stanic třetím stranám.
- Vyjasnění úkolů provozovatelů distribučních soustav a zavedení postupu pro plánování rozvoje distribuční sítě.

Cílem návrhu nařízení o rizikové připravenosti ([COM\(2016\) 0862](#)) je posílení rizikové připravenosti prostřednictvím podpory spolupráce mezi provozovateli přenosových soustav (PPS) v EU, PPS v sousedních zemích a Agenturou Evropské unie pro spolupráci energetických regulačních orgánů. Usiluje rovněž o usnadnění přeshraniční správy elektrické rozvodné sítě v případě elektroenergetické krize prostřednictvím nových regionálních operačních středisek, která jsou zavedena souvisejícím návrhem nařízení o vnitřním trhu s elektřinou ([COM\(2016\) 0861](#)). Navrhovány jsou čtyři soubory opatření: i) společná pravidla pro předcházení elektroenergetickým krizím a přípravu na ně s cílem zajistit přeshraniční spolupráci; ii) společná pravidla pro řízení krizových situací; iii) společné metody pro posouzení rizik týkajících se bezpečnosti dodávek; iv) společný rámec pro lepší vyhodnocování a monitorování bezpečnosti dodávek elektřiny.

Návrh nařízení o vnitřním trhu s elektřinou ([COM\(2016\) 0861](#)) přepracovává [nařízení \(ES\) č. 714/2009](#) s cílem připravit trh s elektřinou na flexibilitu, dekarbonizaci a inovace s využitím nezkreslených tržních signálů. Tento návrh sestává ze sedmi dalších legislativních návrhů. Pět z nich se týká dodávek elektřiny, revize pravidel pro obchodování s elektřinou, vyjasnění povinností účastníků trhu a definice zásad pro posuzování potřeb v oblasti kapacity a pro tržní kapacitní mechanismy.

C. Regulace trhu s energií: Agentura Evropské unie pro spolupráci energetických regulačních orgánů

Agentura Evropské unie pro spolupráci energetických regulačních orgánů (ACER) funguje od března 2011 ([nařízení \(ES\) č. 713/2009](#)). Je především odpovědná za podporu spolupráce mezi vnitrostátními regulačními orgány na regionální i evropské úrovni a za monitorování rozvoje sítě a vnitřních trhů s elektřinou a plynem. Má také pravomoc vyšetřovat případy zneužívání trhu a koordinovat s členskými státy ukládání přiměřených pokut. Odpovědnost za uplatňování sankcí za nesplnění povinnosti zůstává nicméně stále v rukou členských států.

Jako další krok byla přijata dvě nařízení, jimiž byly vytvořeny struktury spolupráce v rámci Evropské sítě provozovatelů přenosových soustav (ENTSO): jedno pro elektřinu ([nařízení \(ES\) č. 714/2009](#)) a jedno pro plyn ([nařízení \(ES\) č. 715/2009](#) pozměněné [rozhodnutím Komise 2010/685/EU](#)). Úkolem sítě ENTSO je vypracovávat společně s agenturou ACER podrobná pravidla pro přístup k síti a kodexy pro technický provoz, koordinovat provoz soustavy prostřednictvím výměny provozních informací a rozvíjet společné normy a postupy pro zajištění bezpečnosti a pro případ nouze. Síť ENTSO musí také každé dva roky vypracovat desetiletý plán investic do sítí, který následně přezkoumá agentura ACER.

[Směrnice 2008/92/ES](#) pak usiluje o zvýšení transparentnosti cen plynu a elektřiny účtovaných konečným průmyslovým velkoobdobatelům tím, že stanoví požadavek, aby členské státy dvakrát ročně předávaly úřadu Eurostat informace o cenách a systémech tvorby cen. V říjnu 2011 přijala EU [nařízení \(EU\) č. 1227/2011](#) o integritě a transparentnosti velkoobchodního trhu s energií (REMIT), jehož cílem je zaručit na evropských trzích s energií poctivé obchodní postupy.

Dne 30. listopadu 2016 předložila Komise návrh nařízení ([COM\(2016\) 0863](#)) na reformu agentury ACER, k níž by došlo prostřednictvím přepracování právních aktů a posílení její hlavní úlohy coby koordinátora činnosti vnitrostátních regulačních orgánů, zejména v těch oblastech, kde by fragmentované rozhodování na vnitrostátní úrovni o otázkách s přeshraničním významem vedlo k problémům či nesrovnalostem na vnitřním trhu. Seznam úkolů této agentury byl proto aktualizován a nyní zahrnuje povinnosti v oblasti dohledu nad velkoobchodním trhem a přeshraniční infrastruktury. Agentuře byla rovněž svěřena větší odpovědnost v oblasti vypracování a předložení konečného návrhu kodexu sítě Komisi, jakož i ovlivňování procesu přezkoumání regionálního trhu s elektřinou (nabídková zóna) stanoveného v nařízení o elektřině v přepracovaném znění ([COM\(2016\) 0861](#)).

D. Bezpečnost dodávek elektřiny, zemního plynu a ropy

[Směrnice 2005/89/ES](#) stanoví opatření pro zajištění zabezpečení dodávek elektřiny, řádného fungování vnitřního trhu s elektřinou, vhodné úrovně propojení mezi členskými státy a výrobní kapacity a zachování rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou. Vzhledem k tomu, že plyn je zcela zásadní součástí dodávek energie do Evropské unie, a v reakci na rusko-ukrajinskou plynovou krizi v zimě 2008–2009 bylo v roce 2010 přijato [nařízení \(EU\) č. 994/2010](#) o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu. Jeho cílem je posílit mechanismy pro předcházení krizím a jejich řešení. Podle [směrnice 2009/119/ES](#) musí členské státy udržovat minimální zásoby ropy v objemu, který odpovídá 90 dnům průměrného denního čistého dovozu nebo 61 dnům průměrné denní domácí spotřeby, podle toho, která z těchto dvou hodnot je vyšší, s cílem zajistit bezpečnost dodávek ropy. V květnu 2014 zveřejnila Komise v reakci na obavy spojené s dodávkou ruského zemního plynu přes Ukrajinu svou strategii energetické bezpečnosti ([COM\(2014\) 0330](#)). Cílem této strategie je zajistit stabilní a plně dostačující dodávky energie pro evropské občany a ekonomiku. Stanoví opatření, jako je zvýšení energetické účinnosti, domácí výroba energie a dokončení chybějících infrastrukturních spojení, aby bylo možné energii v případě krize přesměrovat tam, kde jí bude třeba.

Dne 8. listopadu 2017 přijala Komise legislativní návrh týkající se cílené revize směrnice o zemním plynu z roku 2009 ([COM\(2017\) 0660](#)). Tato revize by umožnila okamžitou použitelnost klíčových ustanovení směrnice o zemním plynu na přeshraniční plynovody sdílené se třetími zeměmi, konkrétně na ty části těchto plynovodů, které se nacházejí na území EU. To by napomohlo zajistit, aby žádný stávající, plánovaný ani budoucí projekt plynárenské infrastruktury mezi členskými státy EU a třetími zeměmi nenarušil jednotný trh s energií nebo neoslabil bezpečnost dodávek v EU.

E. Transevropské energetické sítě (TEN-E)

[Nařízení \(EU\) č. 347/2013](#) stanoví hlavní směry pro transevropské energetické sítě, které v oblasti transevropských elektroenergetických a plynárenských sítí určují projekty společného zájmu a prioritní projekty. Finanční pomoc poskytovaná na základě [nařízení \(ES\) č. 2236/95](#) je přednostně určena projektům společného zájmu. Rozpočet vyčleněný pro transevropské energetické sítě je určen především na financování studií proveditelnosti. K částečnému financování investic lze využít i jiné nástroje, například evropské strukturální a investiční fondy nebo Evropský fond pro strategické investice (EFISI). [Nařízením Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 256/2014](#) ze dne 26. února 2014 o povinnosti informovat Komisi o investičních projektech do energetické infrastruktury v rámci Evropské unie ukládá členským státům povinnost informovat Komisi o svých investičních projektech do energetické infrastruktury.

Ve svém sdělení s názvem „Rozpočet – Evropa 2020“ ([COM\(2011\)0500](#)) představila Komise nový mechanismus – nástroj pro propojení Evropy – pro financování prioritních projektů v oblasti energetické, dopravní a kritické digitální infrastruktury v období 2014–2020. V listopadu 2013 schválil Evropský parlament dohodu o rozpočtu tohoto nástroje, již bylo dosaženo s Radou, s tím, že 5,12 miliardy EUR bylo vyčleněno na rozvoj projektů transevropské energetické infrastruktury ([P7_TA\(2013\)0463](#)). K podpoře ze strany EU bylo vybráno několik projektů společného zájmu, a to na základě hlavních

směrů transevropské energetické infrastruktury, které v březnu 2013 schválily Rada a Parlament ([P7_TA\(2013\)0061](#)).

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Přijetím legislativního balíčku o vnitřních trzích s energiemi Parlament výrazně podpořil oddělení vlastnictví přenosových soustav v odvětví elektroenergetiky, neboť jej považuje za nejúčinnější nástroj, jímž lze nediskriminačním způsobem podporovat investice do infrastruktury, novým subjektům zajistit spravedlivý přístup k sítím a zaručit transparentnost na trhu. Parlament také zdůrazňuje význam společného evropského přístupu v otázce střednědobých investic (orientační desetiletý evropský plán zaměřený na propojení), větší spolupráce mezi regulačními orgány, členskými státy a provozovateli přenosových soustav a výrazné harmonizace podmínek pro přístup k soustavám. Z podnětu Parlamentu byl zvláštní důraz kladen na práva spotřebitelů, což bylo součástí dohody uzavřené s Radou: Parlament ve svých usneseních trval na tom, aby spotřebitelé měli větší práva (změna dodavatele, údaje poskytované přímo inteligentními měřiči a efektivní vyřizování stížností předkládaných „veřejnému ochránci práv“ v oblasti energetiky). Dosáhl také toho, že byl uznán pojem „energetická chudoba“. Výrazně podporoval zřízení agentury ACER, přičemž zdůrazňoval, že agentura musí mít nezbytné pravomoci, aby překonala obtíže, které nemohou vyřešit vnitrostátní regulační orgány a jež brání integraci a řádnému fungování vnitřního trhu.

Významná usnesení přijatá v nedávné době:

- 12. září 2017: byla přijata nová pravidla, která sousedícím zemím umožňují vzájemně si pomáhat při zvládnání plynových krizí a zajišťují přeshraniční solidaritu a transparentnost smluv o dodávkách plynu.
- 2. března 2017: poslanci EP schválili pravidla, na jejichž základě jsou členské státy povinny informovat Komisi o svých plánech na jednání se třetími zeměmi o dodávkách energií ještě předtím, než jsou tato jednání zahájena.
- 25. října 2016: Parlament podpořil usnesení o strategii EU pro zkapalněný zemní plyn za účelem zvýšení bezpečnosti dodávek energií, snížení emisí uhlíku a zajištění dostupných cen.
- 13. září 2016: usnesení Parlamentu nazvané „Na cestě k novému uspořádání energetického trhu“ prosazuje kombinaci likvidních krátkodobých trhů a dlouhodobých cenových signálů s cílem připravit trh na rostoucí podíl obnovitelných zdrojů energie a aktivních spotřebitelů.
- 26. května 2016: usnesení Parlamentu o realizaci nové politiky pro spotřebitele energie vyzývá k tomu, aby byla občanům umožněna výroba, spotřeba a skladování jejich vlastní energie z obnovitelných zdrojů či obchod s touto energií, zapojení do trhu s energií a účast na odezvě na straně poptávky.

Frédéric Gouardères
05/2019

